

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ทั่วโลกต่างยอมรับกันแล้วว่า ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ การตาย บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายก่อนวัยอันควรเป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม ทั้งนี้ ผลกระทบไม่เฉพาะเกิดกับ ผู้ถูกกระทำ หรือผู้กระทำ เท่านั้น หากแต่ยังมีผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม นอกจากนั้นยังรวมถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของคนในชาติ ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และภาระต่อการจัดบริการทางสังคม จากรายงานขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2002) ได้นำเสนอรายงาน โดยระบุว่า ในปี 2544 เด็กและเยาวชนทั่วโลกเสียชีวิตจากการถูกทำร้าย โดยประมาณ ถึงปีละ 199,000 คน (หรือ 9.2 คนต่อแสนประชากร) อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า แต่ละวันมีเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 10 ถึง 29 ปีเสียชีวิตด้วยสาเหตุจากการกระทำ ความรุนแรงต่อกัน เฉลี่ย วันละ 565 คน ทั้งนี้ยังไม่นับรวมการบาดเจ็บจากความรุนแรง ซึ่งคาดกันว่าจะมีมากกว่าการเสียชีวิต ถึง 20 - 40 เท่า สำหรับประเทศไทย ในรายงานฉบับเดียวกันระบุว่า มีเด็กและเยาวชนเสียชีวิตจากการถูกทำร้ายปีละ 6.2 คน ต่อแสนประชากร ซึ่งถือว่าสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศทางฝั่งยุโรป เช่นฝรั่งเศส ที่มีอัตรา 0.6 คนต่อแสนประชากรต่อปี ประเทศเยอรมัน ที่มีอัตรา 0.8 คนต่อแสนประชากร ประเทศอังกฤษ ที่มีอัตรา 0.9 คนต่อแสนประชากร และแม้แต่ประเทศทางเอเชียบางประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่นที่มีอัตราการเสียชีวิตจากการถูกทำร้ายของเด็กและเยาวชน 0.4 คนต่อแสนประชากร และที่ประเทศเกาหลี พบในอัตรา 1.7 คนต่อแสนประชากร ซึ่งกล่าวได้ว่าประเทศไทยเด็กและเยาวชนเสียชีวิตจากการถูกทำร้ายถึง 4.5 - 5.8 เท่าในประเทศดังกล่าว (WHO, 2002)

ค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากการบาดเจ็บและการไม่สามารถทำงานได้ เป็นความสูญเสียทั้งส่วนบุคคลและสังคม ที่สหรัฐอเมริกาพบว่าค่าใช้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล การเสียเวลา การไม่สามารถทำงานหาเงินได้ และคุณภาพชีวิตด้านอื่น คิดแล้วเสียหายไปมากกว่า 158 พันล้านเหรียญสหรัฐทุก ๆ ปี (Children's Safety Network Economics & Data Analysis Resource Center 2000) สำหรับประเทศไทยแม้ยังไม่มีมีการประเมินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เพียงเฉพาะผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวของประเทศไทย

สำนักงานพัฒนานโยบายระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุขได้ระบุว่า เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ถึงปีละ 36,687 ล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 0.5 ของ GDP ในประเทศไทย (สำนักข่าวไทย, พฤศจิกายน 2549)

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยพบว่าอัตราตายจากความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอายุระหว่าง 10 - 24 ปี จากการเปรียบเทียบแนวโน้มอัตราการเกิดความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในรอบ 10 ปีทั่วโลก เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2537 ประเทศ อังกฤษเพิ่มขึ้น ร้อยละ 37.5 และที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 77 สำหรับประเทศไทยจากข้อมูลคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ มีประมาณ 1 ใน 3 ของการกระทำผิดทั้งหมด และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี คือจากจำนวน 30,668 คนในปี พ.ศ. 2540 เป็น 35,245 คนในปี พ.ศ. 2545 เป็นจำนวน 51,128 คนในปี พ.ศ. 2550 (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2551) หรืออาจกล่าวได้ว่า คดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 66.7 ในรอบ 10 ปี (พ.ศ. 2540 - พ.ศ.2550) ที่สำคัญ ข้อมูลของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีนี้ เป็นเสมือนยอดภูเขาน้ำแข็งที่แสดงปัญหาเพียงส่วนเล็วเท่านั้น ยังมีปรากฏการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแต่ไม่ได้เป็นคดี หรือไม่ได้ตกเป็นข่าวหรือไม่ได้มีการรายงานอีกมาก เช่นการข่มขืน การกระทำความรุนแรงทางร่างกายต่อคู่รักในกลุ่มเยาวชน การข่มขู่ ริดไถในโรงเรียน เป็นต้น ภาพปรากฏเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชนนับวันยิ่งวิกฤติและส่งผลกระทบต่ออนาคตและความมั่นคงของชาติและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

แม้ปัจจุบันหน่วยงานทุกภาคส่วนในสังคมไทยต่างตื่นตัวและต้องการเร่งแก้ไขปัญห ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน แต่ปรากฏการณ์ของปัญหามักสะท้อนผ่านข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ และงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ว่าด้วยเรื่อง ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมักเป็นการศึกษาเพื่อสะท้อนปัญหาในเชิงปริมาณ และเน้นศึกษาปัจจัยเชิงพฤติกรรมและจิตวิทยาสังคมเป็นหลัก โดยขาดการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อตัวกำหนดพฤติกรรมความรุนแรงดังกล่าวในทางสังคมวัฒนธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งในการทำความเข้าใจปัญหาวัฒนธรรมเด็กและเยาวชนในสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลายยังขาดแคลนหรือมีน้อยมาก ที่ผ่านมาก็อาจเป็นการตามแก้ปัญหาเป็นครั้ง ๆ ตามปรากฏการณ์เท่านั้น ที่สำคัญมักมองหรือจัดการปัญหาโดยใช้มุมมองมาตรฐานจากผู้ใหญ่มองเด็ก หรือใช้แนวคิดผู้เชี่ยวชาญ ที่มองปัญหาพฤติกรรมมนุษย์ว่าบกพร่องจึงมีแนวโน้มที่จะมองปัญหาอย่างแยกส่วน มองปัญหาเพียงเฉพาะกลุ่ม หรือพฤติกรรมที่เสี่ยง เป็นการมองโดยใช้ฐานอคติของการประณามปัจเจก (Blaming the Victims) หรืออีกนัยหนึ่งคือการอธิบายโดยใช้กรอบแนวคิดว่าด้วยเรื่องความเบี่ยงเบน (Deviant) จากบรรทัดฐานทางสังคม โดย

กลไกที่มักใช้ จึงเป็นการแยกกลุ่มปัญหา หรือตัวปัญหาออกไป (Social Sanction) เช่น การเข้าค่ายทหาร (Boot Camp) การอบรมเชิงจิตวิทยา ที่เรียกว่า Shock Therapy การกำหนดกลุ่มหรือพื้นที่เสี่ยง กลไกการแก้ไขปัญหแบบนี้แยกส่วนนอกจากจะไม่ได้แก้ปัญหที่รากเหง้าแล้ว ยังอาจมีส่วนสร้างภาพอคติแบบเหมารวม (Stereotype) ต่อเด็กและเยาวชน เกิดตราใบ แบ่งแยก ตีตรา ซึ่งจะส่งผลอย่างสำคัญที่จะเบียดขับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ให้หลีกหนีออกจากระบบ เกิดไม่ไว้วางใจหรือต่อต้านสังคมมากยิ่งขึ้น

กล่าวเฉพาะความรุนแรงในเด็กและเยาวชน สิ่งที่ปรากฏเป็นเพียงอาการที่สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง พฤติกรรมความรุนแรงจึง มีอาจเป็นปัญหาที่ตัวเด็กหรือเยาวชนเฉพาะปัจเจก แต่เป็นเรื่องของบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่มีอิทธิพล ประกอบสร้าง (Social and Cultural Constructed) ให้เด็กใช้ และยอมรับกับอุดมการณ์การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญห ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนจึงจำเป็นต้องใช้ฐานคติของการมองปัญหาที่ไปไกลกว่าการมองเฉพาะปัจเจกส่วนบุคคล หรือแบบแยกส่วน หรือเพียงจัดกลุ่มว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ที่มีปัญหาความเบี่ยงเบนในสังคม แต่ต้องมองปัจจัยเชิงโครงสร้างและบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมและสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ที่ส่งผลต่อแนวคิดและของการยอมรับและหนุนนำให้เด็กและเยาวชนใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญห

การศึกษาวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อสะท้อนปรากฏการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง โดยใช้แนวคิดทางสังคมศาสตร์นิเวศวิทยาสังคม และการประกอบสร้างทางวัฒนธรรมที่เชื่อว่าพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนถูกประกอบสร้างขึ้นจากบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมหรือหล่อหลอมเด็กขึ้นมา ดังนั้นจึงศึกษาวิถีชีวิต พื้นที่และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างเด็ก เยาวชนและสังคมในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่ครอบครัว ชุมชน เพื่อน โรงเรียน และสังคมโดยรวม เพื่อสะท้อนให้เห็น โครงสร้างและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในการประกอบสร้างความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในบริบททางสังคมที่แตกต่างในสังคมไทย รวมทั้งศึกษาความหมาย ความรุนแรงจากมุมมองของเด็กและเยาวชน เพื่อสะท้อนประสบการณ์เชิงอัตวิสัยของเด็กและเยาวชนต่อปรากฏความรุนแรงดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อการศึกษา สถานการณ์ปัญหา และปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

2. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมและระบบวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน
3. เพื่อศึกษาความหมายและรูปแบบของพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน
4. เพื่อได้ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและปฏิบัติการในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ศึกษาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน หญิงและชายอายุ ระหว่าง 10-25 ปี โดยครอบคลุมพฤติกรรมความรุนแรงทั้งทางวาจา ทางกายและทางเพศ

1.4 นิยามศัพท์

โครงสร้างทางสังคม หมายถึง บทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน กับเด็กและเยาวชน

ระบบวัฒนธรรม หมายถึง การให้ความหมาย ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติที่สนับสนุนต่อการใช้ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชน หมายถึง หญิงและชาย อายุ 10 - 25 ปี โดยโครงการนี้ใช้เกณฑ์สากลขององค์การอนามัยโลก ซึ่งกำหนดนิยามความรุนแรงในเด็กและเยาวชนว่าคืออายุ 10-24 ปี และใช้เกณฑ์ของประเทศไทยตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ซึ่งกำหนดว่าเยาวชนหมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ถึง 25 ปีบริบูรณ์

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน หมายถึง ประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์ความรุนแรง การถูกระบาดความรุนแรง และการเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย และความรุนแรงทางเพศ